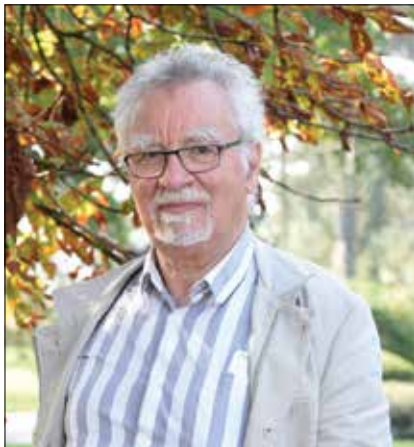

Matjaž Zwitter: Pogovarjamo se o evtanaziji

Oražem Miha

Onkološki inštitut Ljubljana, Zaloška cesta 2, 1000 Ljubljana

Matjaž Zwitter

Gotovo ni naključje, da monografija *Pogovarjamo se o evtanaziji*, priznanega slovenskega onkologa in profesorja medicinske etike, dr. Matjaža Zwittera prihaja v času številnih pobud za legalizacijo pomoči pri umiranju po zgledu nekaterih držav tudi pri nas. Pozivi so intenzivni in zdi se, da je pravna ureditev evtanazije le še vprašanje časa. Vendar pa število držav, ki tovrstno prakso dopuščajo za zdaj ostaja majhno. To niti ni presenetljivo, saj gre za tematico, ki temeljno posega v družbeni ustroj, odpira vprašanje skrbi za sočloveka, vloge zdravnika oziroma narave medicine ter nasploh prevprašuje naš odnos do življenja in smrti in je previdnost več kot na mestu. Dr. Zwitter nam zato v branje ponuja premišljeno zasnovano delo, ki skuša evtanazijo in zdravnikovo pomoč pri samomoru obravnavati celostno, torej ne zgolj kot izoliran filozofski problem, ampak predvsem na podlagi empiričnih podatkov držav, ki so se na pot prakticiranja pomoči pri umiranju že podale.

Knjiga je razdeljena na dvanajst zgoščenih in smiselno razporejenih poglavij. V prvem se tako seznanimo z osnovnimi pojmi, povezanimi z zdravljenjem ob koncu življenja, kot so neutemeljeno zdravljenje, evtanazija, samomor z zdravniško pomočjo in paliativno zdravljenje. Avtor upravičeno obračuna s terminom "pasivna evtanazija", ki se žal še vedno pojavlja tudi v strokovni, ne samo laični javnosti in pomeni nerazumevanje strokovno in etično pravilnega ravnanja opuščanja neutemeljenega intenzivnega zdravljenja ob koncu življenja. Evtanazija je namreč lahko samo "aktivna" (tudi ta izraz je nepotreben in se ne uporablja več) in na izrecno željo osebe, ki si želi končati svoje življenje. Poglavje o razjasnitvi pojmov je dragoceno, saj prav njihovo nerazumevanje otežuje odgovorno razpravo o tem kakšne medicine ob koncu življenja si v resnici želimo.

V nadaljevanju so predstavljeni glavni argumenti v podporo evtanaziji in proti njej ter pravna ureditev v evropskih in drugih državah, kjer je pomoč pri umiranju dovoljena. Avtorjeva osebna stališča se morda najbolj razgrnejo v šestem poglavju, kjer kritično ovrednoti pogoje, ki jih za izvedbo evtanazije določa nizozem-

ski zakon. Nejasnosti je precej: kdaj je trpljenje res nevzdržno in bolnikova volja nedvoumno avtentična, kaj je neozdravljiva bolezen, ali lahko res z gotovostjo napovemo kratko preživetje? Ponujeni so konkretni primeri, ki nas opominjajo, da odgovori nikakor niso preprosti. Avtor se boji fenomena spolzkega klanca (angl. slippery slope argument), ki v kontekstu pomoči pri umiranju pomeni za mnoge nesprejemljivo širitev evtanazije na področje etično izrazito zahtevnih primerov, kot so bolniki z demenco, mladoletni in psihiatrični bolniki ter zdravi posamezniki z "izpolnjenim življenjem". Fenomen spolzkega klanca je v filozofiji sicer šibek argument, vendar naraščanje števila prošelj in dejanj evtanazije zlasti na Nizozemskem in v Belgiji nakazuje na t. i. normalizacijo evtanazije, torej na sprejemanje pomoči pri umiranju kot enega izmed normalnih načinov smrti, ne le za izjemne primere. Zanimivo je, da se prav zato v teh državah obuja javna razprava o morebitni zaostritvi pogojev za izvedbo evtanazije.

Odnos družbe do pomoči pri umiranju je v veliki meri pogojen s specifikami kulturnega okolja, ki definira kako razumemo avtonomijo posameznika. Pri tem pa včasih pozabljamo, da večinska javna podpora evtanaziji spravlja v zadrego zdravništvo, ki bi bilo postavljeno pred nalogo aktivnega izvrševalca. Zato je popolnoma razumljivo, da so po vseh raziskavah zdravniki v primerjavi z javnostjo do pomoči pri umiranju nekoliko bolj zadržani. Slovenski podatki, povzeti v knjigi to potrjujejo.

Dr. Zwitter sklene svoje poglede o evtanaziji z odločnim pozivom k humanim odnosom v družbi in v tej luči še enkrat poudari pomen razvoja paliativne oskrbe bolnikov in njihovih bližnjih. Tu se nam ponuja možnost nadaljnega razmisleka o medicini konca življenja in nenazadnje lastni minljivosti.

Marsikdo med nami, ki delamo z neozdravljivo bolnimi se je že srečal z bolnikom, ki je svojo odločitev dobro premislil in bi želel svojo avtonomijo uresničiti z eno izmed oblik pomoči pri umiranju, če bi bila pri nas na voljo. Takšni primeri so redki in ne pomenijo nevarnosti za normalizacijo evtanazije, ki si je nihče ne želi, še posebej ne, če ni vsakomur zagotovljena zgodnja paliativna oskrba. Nikakor pa ne smemo zanemariti dejstva, da smo kot družba že sprejeli neko drugo normalizacijo in sicer normalizacijo prekomerno intenzivnega zdravljenja ob koncu življenja. In prav na tem področju nas v prihodnje čaka težka naloga vračanja k humanističnim temeljem medicine. Temu ob rob avtor doda pomembno opombo o grožnji podnebnih in velikih družbenih sprememb, ki imajo zmožnost spremeniti naš odnos do etičnih vrednot. Etika, tudi medicinska, je namreč do neke mere odvisna od obilja, zgodovina pa nas uči, da blagostanje ni stalnica. Sočuten odnos do ranljivih skupin družbe, kakršni so bolni in obnemogli je zato lahko kaj hitro na preizkušnji.

Knjigo *Pogovarjamo se o evtanaziji* močno priporočam v branje. Kot aktualno delo pa je nedvoumno obvezno gradivo za vsakogar, ki želi sodelovati v javni razpravi in še toliko bolj za politične odločevalce, če bodo soočeni z vprašanjem spremembe zakonodaje glede pomoči pri umiranju v Sloveniji.